

Správa o priebehu obhajoby Východiskovej správy SR k Dohovoru o právach dieťaťa a záveroch Výboru pre práva dieťaťa

Dohovor o právach dieťaťa (ďalej len „Dohovor“) bol podpísaný 20. novembra 1989 v New Yorku pri príležitosti 30. výročia Deklarácie práv dieťaťa a 10. výročia Medzinárodného roku detí. Dohovor o právach dieťaťa nadobudol platnosť 2. septembra 1990.

V mene Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bol Dohovor podpísaný v New Yorku 30. septembra 1990. S Dohovorom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a prezident Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky ho ratifikoval.

Dohovor nadobudol platnosť pre Českú a Slovenskú Federatívnu Republiku 6. februára 1991 a bol uverejnený v Zbierke zákonov pod č. 104/1991 Zb.

V dôsledku sukcesie po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky sa Slovenská republika stala zmluvnou stranou Dohovoru 28. mája 1993 s účinnosťou od 1. januára 1993.

Podľa čl. 43 Dohovoru pre zisťovanie pokroku dosiahnutého štátmi, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru pri plnení záväzkov prijatých týmto Dohovorom, sa zriaďuje Výbor pre práva dieťaťa, ktorý vykonáva určené funkcie. Výbor sa skladá z desiatich odborníkov vysokého morálneho charakteru a uznávaných schopností v oblasti, ktorá je predmetom tohto Dohovoru. Členov výboru volia štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, z radov ich štátnych príslušníkov a vykonávajú túto funkciu ako súkromné osoby, pričom sa berie ohľad na spravodlivé zemepisné rozdelenie a na zastúpenie hlavných právnych systémov.

Podľa čl. 44 Dohovoru štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, sa zaväzujú predkladať správy o opatreniach prijatých na uvedenie práv uznaných v tomto Dohovore do života a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri používaní týchto práv.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 62 z 3. februára 1998 schválila Východiskovú správu SR k Dohovoru o právach dieťaťa (implementačná správa).

Výbor OSN pre práva dieťaťa určil pre Slovenskú republiku termín obhajoby implementačnej správy na 3. októbra 2000 na 25. zasadnutí Výboru v Ženeve.

Pred samotnou obhajobou Výbor predložil Slovenskej republike Zoznam otázok, ktoré treba nastoliť v súvislosti s prerokovaním východiskovej správy.

S cieľom poskytnúť Výboru vyčerpávajúce informácie boli odpovede na jednotlivé otázky spracované v úzkej súčinnosti s vecne zainteresovanými ústrednými orgánmi štátnej správy, nimi riadenými organizáciami, ako aj neštátnymi subjektmi, ktoré pôsobia v oblasti ochrany práv detí. Spracované odpovede boli doručené Výboru v určenom termíne.

S cieľom zabezpečiť kvalitnú obhajobu implementačnej správy bola vytvorená pracovná skupina zložená zo zástupcov vecne zainteresovaných ústredných orgánov štátnej správy, ktorá spracovala podklady slúžiace k obhajobe implementačnej správy. Mandát pracovnej skupiny trvá do predloženia tejto správy a vzťahuje sa aj na vyhodnotenie obhajoby a záverov Výboru.

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 785 z 27. septembra 2000 vymenovala členov delegácie Slovenskej republiky poverenej obhajobou implementačnej správy, Edit Bauer, štátnu tajomníčku Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR za vedúcu delegácie a členov delegácie Slovenskej republiky v zložení:

JUDr. Barbara Illková, riaditeľka odboru ľudských práv Ministerstva zahraničných vecí SR, ako alternáta: **Ing. Eva Kimliková**, zástupkyňa riaditeľky odboru ľudských práv Ministerstva zahraničných vecí SR

PhDr. Peter Guráň, generálny riaditeľ sekcie rodinnej politiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Adriana Lamačková, pracovníčka sekcie ľudských práv a menšín Úradu vlády SR

Nadežda Šebová, pracovníčka sekcie rodinnej politiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

ako alternát **Mgr. Jana Kostanjevcová**, riaditeľka odboru sociálno-právnej ochrany Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

pplk. JUDr. Petar Mikuš, riaditeľ analytického a organizačného odboru správy kriminálnej a finančnej polície Prezídia Policajného zboru SR

ako alternát **mjr. JUDr. Jaroslav Paľov**, starší referent špecialista analytického a organizačného odboru správy kriminálnej a finančnej polície Prezídia Policajného zboru SR

Ing. Katarína Ondrášová, pracovníčka odboru národnostného školstva Ministerstva školstva SR

ako alternát **PaedDr. Ján Galbavý**, generálny riaditeľ sekcie základných škôl, stredných škôl a školských zariadení Ministerstva školstva SR

Delegácia bola zložená zo zástupcov vecne zainteresovaných ústredných orgánov štátnej správy. Medzirezortné zloženie delegácie bolo odôvodnené jednak skúsenosťami s obhajobou implementačných správ pred inými výbormi (Výbor pre ľudské práva, Výbor na odstránenie rasovej diskriminácie), ako aj z potreby poskytnutia okamžitých a vecných odpovedí na otázky členov Výboru o prijatých a realizovaných opatreniach na implementáciu Dohovoru v podmienkach SR.

Obhajoba implementačnej správy mala štandardný priebeh. Výbor privítal predloženie implementačnej správy, ocenil aj informácie poskytnuté v písomných odpovediach, účasť delegácie so zastúpením na vysokej úrovni, ako aj otvorený a profesionálny dialóg.

Výbor uvítal pristúpenie Slovenskej republiky k najdôležitejším medzinárodným dokumentom o ľudských právach alebo ich ratifikáciu, zahŕňajúc Dohovor MOP č. 182 o zákaze a okamžitom zásahu na odstránenie najťažších foriem detskej práce a Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín z roku 1995.

Výbor tiež uvítal ustanovenia o ochrane detí v ústavoch, ako aj potvrdenie tejto ochrany v právnych prepisoch upravujúcich oblasť občianskeho, rodinného, pracovného, správneho a trestného práva, ako aj práva sociálneho zabezpečenia.

Výbor ďalej uvítal vytvorenie funkcie podpredsedu vlády pre ľudské a menšinové práva a regionálny rozvoj.

Odporúčania Výboru smerovali do oblasti koordinácie, monitorovania, rozpočtového rozdelenia, odbornej prípravy pri uplatňovaní Dohovoru, zákazu diskriminácie, ochrany pred týraním, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním, oblasti rodinného prostredia a náhradnej starostlivosti, zdravotníckej starostlivosti, vzdelávania, ako aj osobitných opatrení ochrany.

Výbor osobitne odporučil SR podpísanie, ratifikáciu a implementáciu Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o obchodovaní s deťmi, detskej prostitúcii a detskej pornografii a Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch. Zároveň odporučil urýchliť pristúpenie k Dohovoru o ochrane detí a spolupráci pri medzištátnych osvojeniach z r. 1993.

Kritický charakter Záverečných odporúčaní, ktoré Výbor schválil po obhajobe implementačnej správy, zodpovedá praxi Výboru. Výbor môže robiť návrhy a všeobecné odporúčania založené na informáciách získaných podľa čl. 44 a čl. 45 Dohovoru, ktoré sa postupujú dotknutému štátu. Odporúčania sa sústreďujú na oblasti, ktoré si z hľadiska záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru zasluhujú pozornosť.

S cieľom zabezpečiť komplexné vyhodnotenie obhajoby implementačnej správy a odporúčaní Výboru bol tento materiál spracovaný v súčinnosti s vecne zainteresovanými ústrednými orgánmi štátnej správy, nimi riadenými organizáciami a ďalšími inštitúciami. Zároveň boli Záverečné odporúčania Výboru poskytnuté neštátnym subjektom.

Z podrobného vyhodnotenia odporúčaní Výboru zainteresovanými subjektmi vyplýva, že niektoré odporúčania Výboru sa realizujú, alebo sú zahrnuté do už vypracovaných návrhov napr. koncepčných, či legislatívnych opatrení, preto nie je potreba prijímať osobitné opatrenia na ich implementáciu.

Predkladaný návrh uznesenia vlády sa preto sústreďuje na úlohy, ktoré sa vzťahujú na ustanovenia Dohovoru, pri ktorých sa javí ako žiaduce prijatie vhodných opatrení, vrátane legislatívnych, zameraných na jeho implementáciu v podmienkach SR.

Za kľúčové odporúčania Výboru, ktoré si vyžadujú prijatie vhodných opatrení možno považovať najmä

1. odporúčanie pripraviť Národný akčný plán pre práva dieťaťa a Národný akčný plán na implementáciu záväzkov vyplývajúcich z Dohovoru,
2. odporúčanie zriadiť štatutárnu nezávislú inštitúciu so zodpovedajúcim zložením, zdrojovým zabezpečením a s mandátom pravidelného monitorovania a hodnotenia pokroku pri implementácii Dohovoru a ktorá by bola oprávnená prijímať a adresovať sťažnosti o porušovaní práv dieťaťa
3. odporúčania v oblasti vzdelávania o právach dieťaťa, rozvíjania programov pre šírenie informácií pre implementáciu Dohovoru medzi deťmi a rodičmi, občianskou spoločnosťou a všetkými sektormi a stupňami štátnej správy,
4. Odporúčania smerujúce k prehodnoteniu vlastných zákonodarných a správnych opatrení, aby zabezpečili uplatnenie článkov 2, 3 a 12, 19, 25, 39 Dohovoru.

Pri viacerých odporúčaníach Výbor navrhuje „zostavenie akčného plánu“ ako spôsob implementácie Dohovoru.

Z vyhodnotenia záverečných odporúčaní Výboru jednotlivými rezortmi vyplýva požiadavka koordinovaného a spoločného postupu vecne zainteresovaných subjektov pri implementácii Dohovoru.

Rozšírením pôsobnosti Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „stredisko“) na oblasť monitorovania a hodnotenia pokroku pri implementácii Dohovoru možno zabezpečiť požiadavku „nezávislosti“ tohto orgánu podľa odporúčania uvedeného pod bodom 12 Záverečných odporúčaní Výboru pre práva dieťaťa.

Vzhľadom na to, že v priebehu obhajoby implementačnej správy členovia Výboru pomerne veľa otázok smerovali k postaveniu a poslaniu strediska, možno predpokladať, že realizácia odporúčaní priamo strediskom bude riešením v súlade s Dohovorom a súčasne bude akceptovateľné Výborom pre práva dieťaťa. Stredisko vo svojom vyjadrení uvádza, že už v súčasnosti sa venuje oblasti ochrany práv detí a supluje niektoré činnosti uvedené v odporúčaníach Výboru. Súčasnú postavenie strediska (je zriadené zákonom), jeho materiálno-technické vybavenie a doterajšie skúsenosti oprávňujú k záveru, že plnenie úloh vyplývajúce z odporúčaní Výboru by bolo zabezpečované na požadovanej úrovni.

Odporúčania Výboru na zostavenie Národného akčného plánu sa dotýkajú najmä týchto troch oblastí:

- práv detí,
- implementácie Dohovoru,
- plánu, ktorý by riešil otázku detí pozbavených rodinného prostredia.

Vypracovanie „jedného“ národného akčného plánu, ktorý by obsahoval aj návrhy realizácie jednotlivých odporúčaní Výboru, vrátane konkrétnych úloh pre vecne zainteresované subjekty, možno považovať za optimálne riešenie z hľadiska účelnosti, koordinácie a hospodárnosti pri jeho zostavovaní, ako aj pri plnení konkrétnych úloh.

Ďalej sa návrh uznesenia vlády sústreďuje na oblasti, ktoré si vyžadujú prijatie legislatívnych opatrení pre implementáciu odporúčaní Výboru pre práva dieťaťa, a o najmä do zákona o rodine, ktorý bol po roku 1989 novelizovaný iba jedenkrát, z viacerých hľadísk nezohľadňuje zásadné zmeny, ktoré nastali v spoločnosti a neposkytuje ochranu právam a záujmom maloletých detí v súlade s Dohovorom o právach dieťaťa. Jeho urýchlená novelizácia je žiaduca aj z dôvodu ďalších medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky, vrátane pristúpenia k Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o obchodovaní s deťmi, detskej prostitúcii a pornografii, Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o účasti detí v ozbrojených konfliktoch a prípravy na pristúpenia k viacerým Európskym dohovorom a Dohovorom Haagskej konferencie medzinárodného práva súkromného.